

Verplichte 'gemeenschapsdienst' dient gemeenschap niet

Jobs, jobs, jobs. Al jaren zijn we er massaal naar op zoek. Op kop onze beleidsmakers en heel veel werkzoekenden. Voor de vermeende categorie mensen die 'verslaafd zijn aan uitkeringen' hadden onze federale en Vlaamse regering er bij de opmaak van de regeerakkoorden iets op gevonden: de gemeenschapsdienst in ruil voor een uitkering! En toen bleef het stil. Tot enkelen in de vluchtelingenkwesitie een ideale kans zagen om dit systeem opnieuw te promoten als toveroplossing.

Het idee is simpel: mensen die langer dan twee jaar werk zoeken of van een leefloon leven, gratis laten werken zodat ze niet 'geïsoleerd raken en betrokken blijven bij de arbeidsmarkt'. En dus meteen ook handig om de hier pas erkende vluchtelingen een bezigheid te geven. De voordelen voor onze samenleving zijn legio. Vooreerst denkt iedereen dat alle vormen van "vrijwilligerswerk" goed zijn voor mens en maatschappij. Bovendien doen ze iets nuttigs voor de gemeenschap. Dat mag ook wel, want die gemeenschap betaalt hen een uitkering. En die gemeenschap moet nu eenmaal de tering naar de nering zetten en niet-essentiële taken afstoten. Iedereen wint, toch? Nee, want zo eenvoudig is het niet.

Want helpt gemeenschapsdienst problemen als hoge werkloosheid en hoge overheidsuitgaven oplossen? Of leidt het mensen naar werk? Het antwoord is nee. Dit leren wetenschappelijk onderzoek en allerhande ervaringen, onder meer in het buitenland.

Ten eerste is werk zoeken en werk vinden niet hetzelfde. De RVA weet ook dat langdurige werkloosheid niet duidt op werkonwilligheid. Impactonderzoeken in landen waar gemeenschapsdienst bestaat, tonen aan dat dit systeem mensen niet aan een reguliere job helpt maar wél laaggeschoolde reguliere jobs verdringt. Betaalde arbeid wordt vervangen door onbetaalde arbeid. Dat verzinnen we niet zelf. Weet je waarom de RVA het werkzoekenden moeilijk maakt om vrijwilligerswerk te doen? Inderdaad: omdat ze de jobs zouden inpikken van laaggeschoolde werknemers!

Maar als het mensen niet aan een job helpt, dan helpt gemeenschapsdienst toch bij de persoonlijke ontwikkeling van de werkzoekende? Alweer mis. Vrijwillig engagement heeft inderdaad heel wat voordelen, voor individu en samenleving. Maar dan enkel als vrijwilligerswerk écht vrijwillig is. Alleen dan leert men vaardigheden en attitudes die werkgevers appreciëren. Alleen dan groeit het zelfbeeld van mensen, zijn ze tevredener, gezonder en gelukkiger. Gemeenschapsdienst heeft dus enkel positieve effecten als iemand intrinsiek gemotiveerd is om vrijwilligerswerk te doen. En niet omdat hij anders zijn uitkering verliest, zoals in het regeringsvoorstel. Wiens eigenwaarde groeit als hij klussen moet opknappen waarvoor niemand wil betalen?

Bovendien kent Vlaanderen ondertussen een sterk uitgewerkte activeringsaanpak van werkzoekenden. Als arbeidsmarktregisseur staat de VDAB al jaren in voor het activeren van werkzoekenden via het voorzien van kwalitatieve opleidings-en stageplaatsen. Waar zit de meerwaarde dan van een gemeenschapsdienst t.a.v. dit bestaande activeringsbeleid? Minister Muylers vroeg het zich –terecht- luidop af in deze krant.

Maar so it, levert gemeenschapsdienst dan geen besparing op? Ook dit valt te betwijfelen, want je stimuleert natuurlijk niet zomaar werklozen en leefloners om gratis te werken. Het vraagt een op maat gerichte ondersteuning en begeleiding. Wat extra investeringen met zich meebrengt. Voor een systeem dat bitter weinig opbrengt. Wie wil hier vandaag in investeren?

Trouwens: verenigingen, scholen, welzijnsinstellingen, ... zijn geen reservoirs waar je 'gemeenschapsdienaars' zomaar kan inzetten. Vooreerst worden daardoor intrinsiek gemotiveerde

vrijwilligers verdrongen. Daarnaast worden deze organisaties zomaar ingeschakeld in het activeringsbeleid en worden de uitdagingen van de arbeidsmarkt op hen afgewenteld. Dat staat haaks op hun missie en werking. Kunnen ze dan bij bedrijven terecht? Allicht niet, want mensen dwingen om gratis te werken ten voordele van bedrijfswinsten wringt echt wel té veel. Bij lokale overheden dan? Dan gaan we de concurrentie organiseren tussen werknemers en werkloze vrijwilligers. En worden onze grasperken en parken straks onderhouden door werklozen die “vrijwillig” gratis werken en niet langer door betaalde krachten. Jobs, jobs, jobs ...

Gemeenschapsdienst is niet gewoon ‘geen goed idee’, zoals Karel De Gucht op De Nacht van De Standaard zei. Het lost ook geen enkele verwachting in en is duur. Laat ons in plaats daarvan écht vrijwilligerswerk door werkzoekenden makkelijker maken. Door te zorgen dat niet én de organisatie én de werkzoekende dit apart aan de RVA moet melden. Of door deze aangifteplicht te integreren in de arbeidsbemiddeling. Dit zou alleszins eenvoudiger zijn voor iedereen. En zo stimuleer je meteen vrijwillig (!) engagement in diensten die maatschappelijk nuttig zijn, binnen een activeringstraject naar duurzaam werk. Dát zou pas een dienst aan de gemeenschap zijn.

Namens ‘de Verenigde Verenigingen’,

Bart Verhaeghe